

LES 12

ADIECTIVA VAN TWEE UITGANGEN

A. GRAMMATICA

De adiectiva op -us en enkele op -er hebben drie uitgangen, die op -is hebben er slechts twee, omdat ze bij een mannelijk en vrouwelijk naamwoord dezelfde vorm aannemen. Voorbeeld brevis, kort.

| | Singularis | Pluralis |
|-------------------------------|-------------------|-----------------|
| <i>Masculinum / femininum</i> | | |
| Nominativus | brevis | breves |
| Genitivus | brevis | brevium |
| Dativus | brevi | brevibus |
| Accusativus | brevem | breves (-is) |
| Ablativus | brevi | brevibus |
| <i>Neutrum</i> | | |
| Nominativus | breve | brevia |
| Genitivus | brevis | brevium |
| Dativus | brevi | brevibus |
| Accusativus | breve | brevia |
| Ablativus | brevi | brevibus |

Enige adiectiva van deze groep hebben in de nominativus singularis bij een mannelijk substantivum -is verloren en gaan uit op -er. Voorbeeld: **acer**, heftig, fel, dat bij een vrouwelijk woord de oude vorm **acris** aanneemt, bij een onzijdig **acre** luidt. De gehele verbuiging wijkt overigens in geen enkel opzicht af van die van brevis, dan alleen in die éne vorm acer bij een mannelijk woord in de nom. sing.

Opmerkingen:

1. De zes meest gebruikte adiectiva van twee uitgangen op -er (in totaal zijn het er
-

- 17) zijn: **acer, alacer, celeber, celer, equester, pedester** (zie vocabularium).
- De adiectiva van 3 uitgangen behoren, zoals we gezien hebben (les 7 en 8), voor het masculinum en neutrum tot de o-stammen en voor het femininum tot de a-stammen, die van 2 uitgangen worden verbogen als de vrij-zuivere i-stammen, als *turris* en *mare*, met dien verstande, dat de *accusativus singularis masc.* en *fem.* altijd op -em, de *abl. sing.* bij alle geslachten altijd op -i uitgaat.
 - Acer* was oorspronkelijk *acris*; de e behoort dus niet tot de stam en verdwijnt daarom in de andere naamvalsvormen. Maar *celer*, vlug, was oorspronkelijk *celeris*; daarom blijft de e; de *gen. plur.* is *celerum*.

B. VOCABULARIUM

| | | | |
|-----------------------|---|-------------------------|-----------------------------|
| <i>invidia</i> | nijd, haat | <i>pedester, tris</i> | voet-, te voet |
| <i>statua</i> | standbeeld | <i>communis</i> | gemeenschappelijk |
| <i>somnus</i> | slaap | <i>facilis</i> | gemakkelijk |
| <i>forum</i> | marktplein | <i>difficilis</i> | moeilijk |
| <i>initium</i> | begin | <i>fortis</i> | sterk, dapper |
| <i>oraculum</i> | orakel, voorspelling | <i>gravis</i> | zwaar, ernstig |
| <i>civis, ium</i> | burger | <i>omnis</i> | geheel, elk, ieder |
| <i>alacer, cris</i> | levendig, kwiek | <i>omnes</i> | alle(n) |
| <i>celeber, bris</i> | drukbezocht, veelbesproken, beroemd | <i>similis + 2 of 3</i> | gelijk aan, gelijkend op |
| <i>celer, eris</i> | snel | <i>dissimilis + 3</i> | ongelijk aan |
| <i>equester, tris</i> | ruiter-, ridder- | <i>utilis</i> | nuttig, bruikbaar |

C. OEFENING

- Omne *initium difficile* est.
- Multae *victoriae Romanorum faciles* erant.
- Periculum commune causa amicitiae* est.
- Pugna equestri copiae sociorum hostes superaverunt*.
- Temporibus antiquis oracula Apollinis¹ et Iovis celebria* erant.
- Mors Socratis amicis causa doloris gravis* erat.

1 Apollo, Apollinis.

-
7. Copiae pedestres proelio acri pugnauerant.
 8. Multis in urbibus sunt statuae equestres virorum clarorum.
 9. Auxilio celeri copiarum equestrium rex urbem ex periculo acri servavit.
 10. Consilium Themistoclis communi classi Craecorum utile erat.
 11. Somnus morti similis est.
 12. Invidia acris bellorum multorum et acrium causa est.
 13. Fortes viri lapides graves in navem portaverunt.
 14. Vir fortis omni tempore et in omnibus periculis aequo animo¹ est.
 15. Roma urbs celebris erat; in urbe Roma forum celebre erat.
 16. Difficile erat arces antiquas expugnare; muris altis enim² et turribus fortibus munitae³ erant.
 17. Milites acres in celeribus equis castris appropinquaverunt.
 18. Postquam⁴ Persarum rex copias magnas in Graeciam transportavit⁵, multi Graeciae incolae hostibus aquam et terram apportaverunt⁶. Leonidas vero⁷, rex Lacedaemoniorum⁸, cum parvo virorum fortium numero⁹ Thermopylas¹⁰ occupavit. Proelio acri Graeci et Persae ibi¹¹ pugnaverunt. Copiae Persarum Thermopylas vix¹² expugnauerunt. Lacedaemonii multos Persas, Persae omnes Lacedaemonios necaverunt. Persae Leonidam superaverunt, quod¹³ Ephialtes, homo improbus¹⁴, hostibus viam monstraverat.
 19. Incolae Romae urbis erant aut cives, aut peregrini¹⁵, aut libertini¹⁶, aut

1 aequo animo = goedsmoeds, kalm.

2 enim = immers.

3 munitus = versterkt.

4 postquam = nadat.

5 transportare = overbrengen.

6 apportare = brengen, aandragen.

7 vero = echter.

8 Lacedaemonius = Spartaan, Lacedaemoniër.

9 numerus = getal, aantal.

10 Thermopylae, smalle landstrook tussen uitlopers van de berg Oeta en de Malische Golf (de zeestraat tussen de noord-west punt van het eiland Euboea en het Griekse vaste land).

11 ibi = daar.

12 vix = nauwelijks.

13 quod = o.a. omdat.

14 improbus = slecht; probus = braaf, goed.

15 peregrinus = vreemdeling.

servi. Civibus tria¹ nomina erant. Ita² Ciceroni nomina Marcus Tullius Cicero erant. Marcus est praenomen³, Cicero cognomen⁴, Tullius nomen vel nomen gentile⁵. In nomine Gai Iulii Caesaris Gaius est praenomen, Caesar cognomen, Iulius nomen. Numerus praenominum romanorum parvus erat; Lucius, Marcus, Publius, Quintus, Sextus, Titus erant praenomina.

16 libertinus = vrijgelatene.

1 tria, neutr. plur. van tres = drie.

2 ita = zo.

3 praenomen = voornaam.

4 cognomen = bijnaam.

5 nomen gentile = familienaam, geslachtsnaam.
